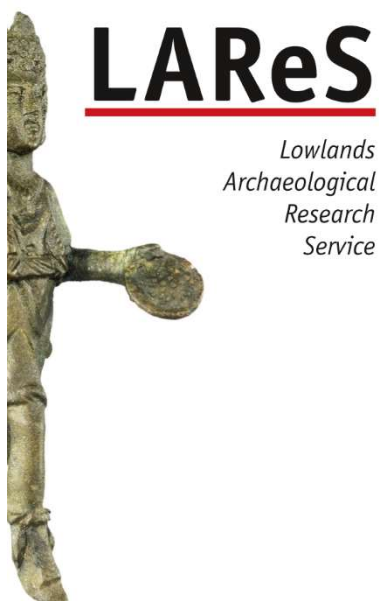

Proefsleuvenonderzoek aan de Pastorie te Halle-Zoersel

deel I

Elly N.A. Heirbaut
R. Reusens

Colofon

Titel: Proefsleuvenonderzoek aan de Pastorie te Halle-Zoersel. Deel I.

Auteur: E.N.A. Heirbaut & R. Reusens

Grafische illustraties/GIS: LArES

Rapportnummer: LArES-rapport 448

Bekrachtigde archeologienota: ID 12472

Projectleider/Veldwerkleider: E.N.A. Heirbaut (OE/ERK/Archeoloog/2016/00162)

Uitvoerder: LArES, Lowlands Archaeological Research Service

Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

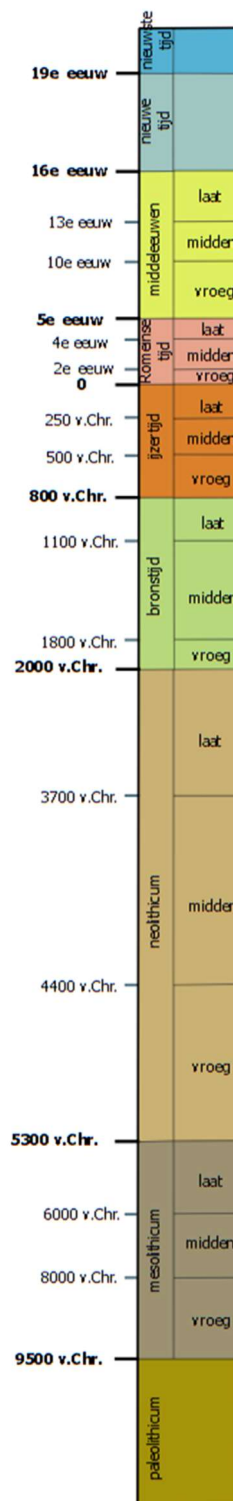
Publicatiedatum: mei 2021

Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: overzicht proefsleuf 1

© LArES. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LArES aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Het chronologisch kader dient ter oriëntatie voor de verschillende archeologische perioden. De perioden zijn gevat in algemene tijdvakken, regionale verschillen zijn hier niet in opgenomen.

Deel I. Verslag van de resultaten van het onderzoek

Inhoudsopgave

1 INLEIDING	7
1.1 AANLEIDING PROEFSLEUVENONDERZOEK: GEPLANDE WERKEN	7
1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	12
2 ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK	13
2.1 HISTORISCH KADER	13
2.2 ARCHEOLOGISCH KADER	13
2.3 LANDSCHAPPELIJK KADER	14
2.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	15
3 ONDERZOEKSOPDRACHT, METHODEN EN TECHNIEKEN	16
3.1 ONDERZOEKSSTRATEGIE	16
3.2 ONDERZOEKSVRAGEN	16
3.3 RANDVOORWAARDEN	17
3.4 PUTTENPLAN	17
3.4.1 VOORGESTELDE PUTTENPLAN IN HET PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	17
3.4.2 UITGEVOERDE PUTTENPLAN	18
3.5 ONDERZOEKSMETHODIEK TIJDENS HET VELDWERK	19
3.6 ONDERZOEKSMETHODIEK TIJDENS DE UITWERKING	20
4 LANDSCHAPPELIJKE LIGGING EN BODEMOPBOUW	21
4.1 LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	21
4.2 BODEMOPBOUW	21
5 SPOREN EN STRUCTUREN	24
5.1 ONBEPAAALDE DATERING	24
5.2 NIEUWE TIJD/NIEUWSTE TIJD	27
5.3 RECENTE VERSTORINGEN	30
5.4 NATUURLIJKE SPOREN	30
6 VONDSTEN EN MONSTERS	31
7 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	32
7.1 ANALYSE	32
7.2 CONCLUSIE	33
7.3 AANBEVELINGEN	34

LITERATUUR	35
GERAADPLEEGDE WEBSITES	35
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	35
LIJST VAN FIGUREN	36
LIJST VAN BIJLAGEN	36

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen in het centrum van Halle en omvat de kerk, de omgeving van de kerk en de pastorie (fig. 1). Het plangebied wordt in het noorden begrensd door Halle-Dorp, in het oosten door Vogelzang en in het zuiden door de Kerkhofweg. Het plangebied bestaat uit meerdere kadastrale percelen, namelijk 521L, 526B, 529B, 530G, 531C en 532B.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding plangebied en onderzoeksgebied. ©LARES

1.1 Aanleiding proefsleuvenonderzoek: geplande werken

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning met stedenbouwkundig luik is voor het projectgebied een archeologienota opgesteld (onder de projectcode 2019H218).¹ De uit te voeren werken omvatten de herinrichting van de kerkomgeving (fig. 2-7). Er wordt voornamelijk verharding opgebroken en vervangen door nieuwe verharding en fundering of door groenzones. De bodemingrepen beslaan een diepte van 60 cm. Verder beslaan de geplande werken de afbraak van een bijgebouw van de pastorie en het bouwen van een polyvalente zaal die aansluit bij de pastorie. Deze nieuwbouw wordt 523,70 m² groot en zal grotendeels onderkelderde worden tot een diepte van 3,10 m. De tuin van de pastorie wordt heringericht waarbij twee gebouwen worden gesloopt, enkele bomen worden gerooid en de aanwezige beplanting wordt verwijderd. Er worden twee paden aangelegd die een verbinding maken tussen de

¹ Acke, Bracke & Fonteyn 2019.

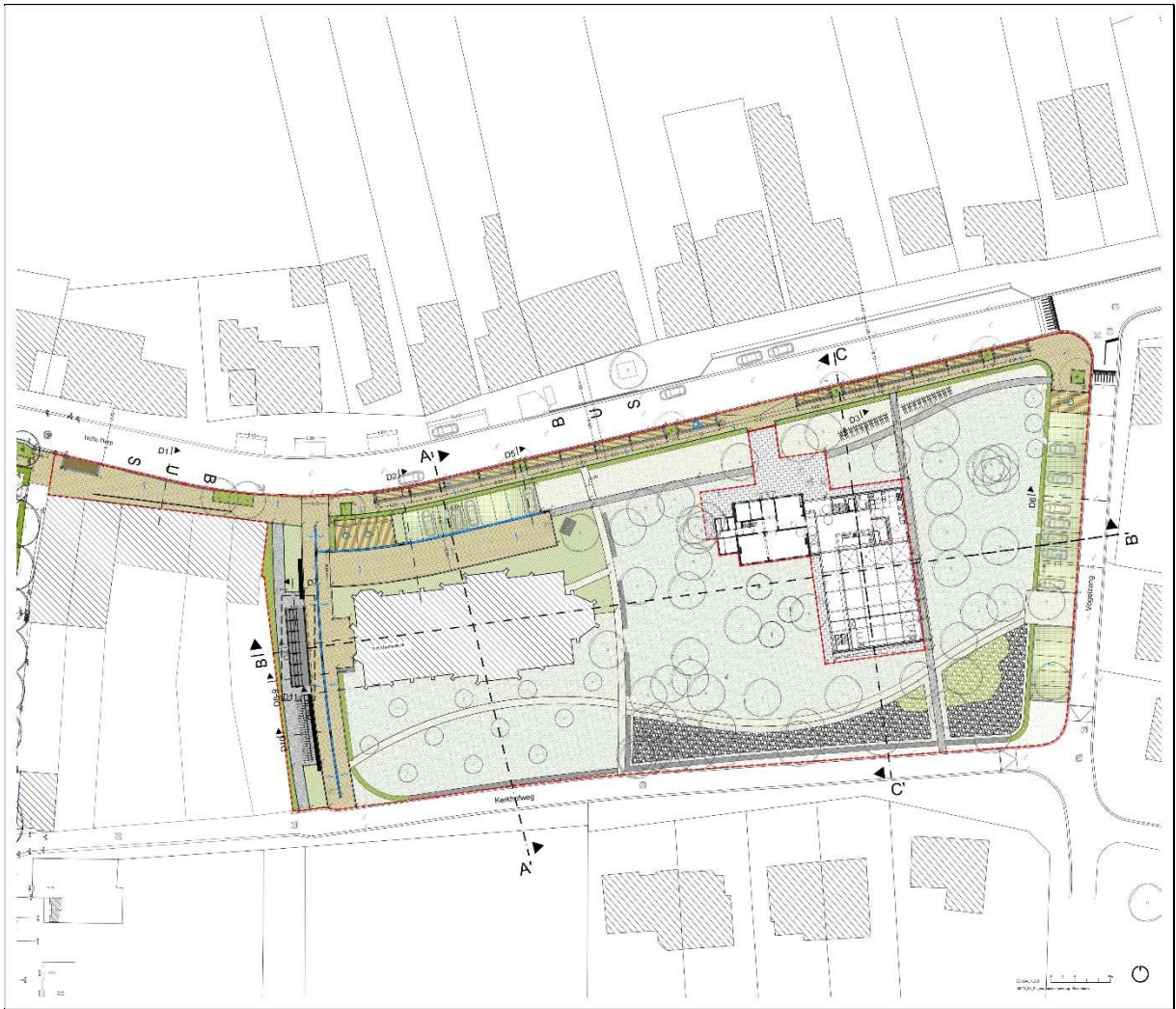
tuin rond de pastorie en de aangebouwde nieuwbouw met de kerksite er naast. Langs het oosten van het plangebied wordt een parkeerstrook aangelegd.²

Figuur 2. Inplantingsplan nieuwe toestand.³

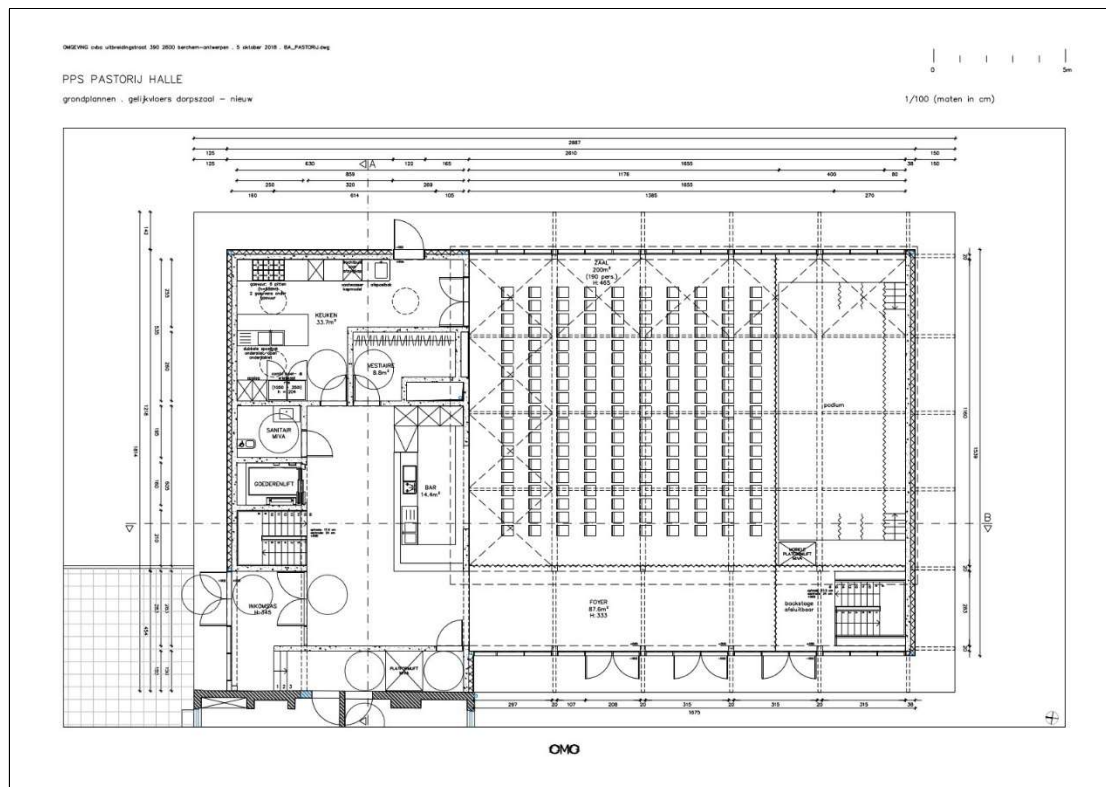
² Acke & Bracke 2019, 3.

³ Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 40.

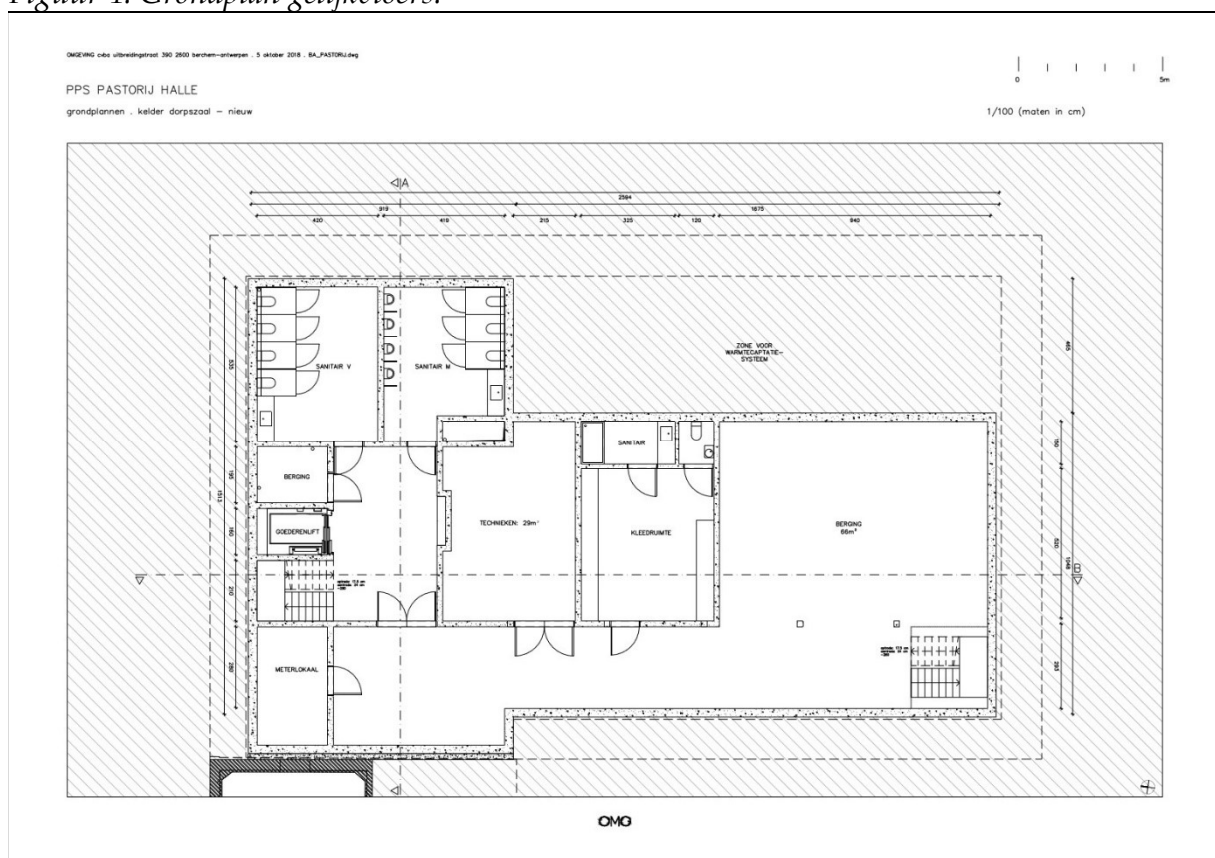

Figuur 3. Ontwerpplan nieuwe toestand.⁴

⁴ Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 41.

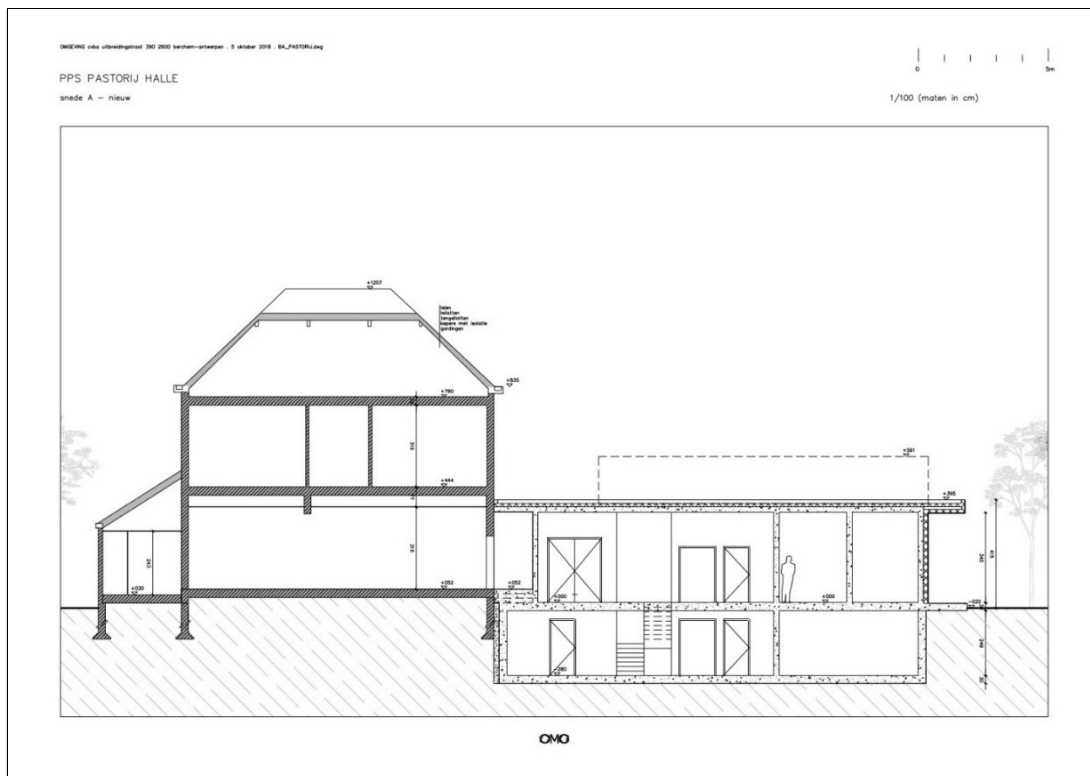
Figuur 4. Grondplan gelijkvloers.⁵

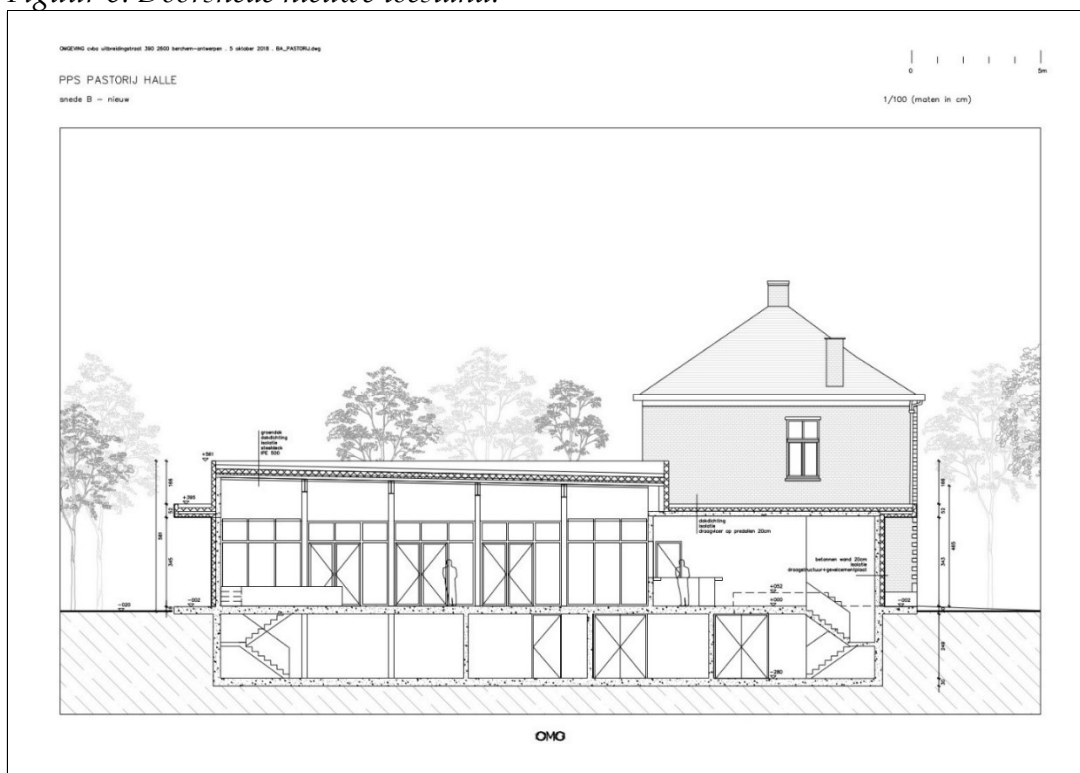
Figuur 5. Grondplan kelder.⁶

⁵ Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 42.

⁶ Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 43.

Figuur 6. Doorsnede nieuwe toestand.⁷

Figuur 7. Doorsnede nieuwe toestand.⁸

⁷ Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 44.

⁸ Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 45.

1.2 Administratieve gegevens

Naam site	Halle Zoersel, Pastorie
Ligging	Halle-Dorp, 2980 Halle Zoersel (provincie Antwerpen)
Kadastrale gegevens	Zoersel, afdeling 2 Halle, sectie C, perceel 521L, 526B, 529B, 530G, 531C, 532B, openbaar domein
Bounding Box	X Y 165183,88 212259,18 173981,28 216644,65
Onderzoek	Proefsleuvenonderzoek
Projectcode	2021E205
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS (erkend archeoloog) Rani Reusens, LAReS (erkend archeoloog) Liesbeth Coremans, LAReS (erkend archeoloog)
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162 Liesbeth Coremans: OE/ERK/Archeoloog/2017/00191 Rani Reusens: OE/ERK/Archeoloog/2021/00020
Termijn	mei 2021
Geplande ingreep	Herinrichting kerkomgeving, bouw van een polyvalente zaal aan de bestaande pastorie
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 8.060 m ²
Oppervlakte gebied nieuwe polyvalente zaal	ca. 749 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is niet gelegen binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt noch in een archeologische zone.
Randvoorwaarden	Het verwijderen van de aanwezige verharding, bomen en beplanting
Doelstelling	Het doel van het proefsleuvenonderzoek is om na te gaan of er archeologische resten in het projectgebied aanwezig zijn, hoe ze dateren, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief en hoe hiermee dient te worden omgegaan.
Thesaurus	proefsleuvenonderzoek

2 Archeologisch vooronderzoek

2.1 Historisch kader

Voor de studie van de historische kaarten volstaat het te verwijzen naar de archeologienota waarvan akte is genomen, waarin de beschikbare historische kaarten en luchtfoto's uitgebreid zijn besproken. Een beknopte geschiedenis van Halle (Zoersel) kan eveneens in deze archeologienota worden gevonden.⁹

2.2 Archeologisch kader

Als er gekeken wordt naar de CAI rond het plangebied dan blijkt dat dit landschap enkele archeologische vindplaatsen bevat (fig. 8).¹⁰

Uit het mesolithicum stamt een losse vondst. Het gaat vermoedelijk om een kling in wommersomkwartsiet (CAI ID 166231).

Uit de metaaltijden zijn sporen aangetroffen bij het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek (CAI ID 227105). Het gaat om paalkuilen en greppels, die mogelijk tot een nederzetting of een funeraire site behoren.

Tijdens een proefsleuvenonderzoek en opgraving in de buurt van het plangebied (CAI ID 210154) zijn bewoningssporen teruggevonden van een meerperiodensite. Het gaat om drie gebouwplattegronden uit de midden-Romeinse tijd, namelijk een rechthoekige plattegrond met potstal, een kruisvormige plattegrond en een rij middenstraanders (mogelijk Alphen-Ekeren). Op deze locatie zijn ook sporen aangetroffen uit de volle middeleeuwen. Het gaat om twee erven. Het eerste erf bestaat uit een bootvormige gebouwplattegrond. Het tweede erf bestaat uit een vierpostenspijker, keldertje of atelier, waterput, greppels en palenrijen. Er zijn ook resten uit de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd aangetroffen. Het gaat om greppels en een kuil.

In de buurt van het plangebied zijn tijdens een proefsleuvenonderzoek resten van bewoning en landindeling uit de 15e eeuw aangetroffen (CAI ID 226953). In totaal zijn 51 sporen aangetroffen, die behoren tot 36 spoorcomplexen, waarvan zeven stratigrafische lagen, acht grachten, één paalkuil, zes kuilen, zeven spitsporen, zes verstoringen en één natuurlijke spoor. De grachten behoren tot de ontginningsfase. De paalkuil doet bewoning in de omgeving van het zuidwestelijk deel van het onderzoeksgebied vermoeden, maar kan niet aan een structuur gelinkt worden.

Binnen het plangebied zijn twee archeologische waarden aangegeven. Het gaat vooreerst om de Sint-Martinuskerk (CAI ID 10383). Voor 1300 bevond zich hier een

⁹ Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 21-28.

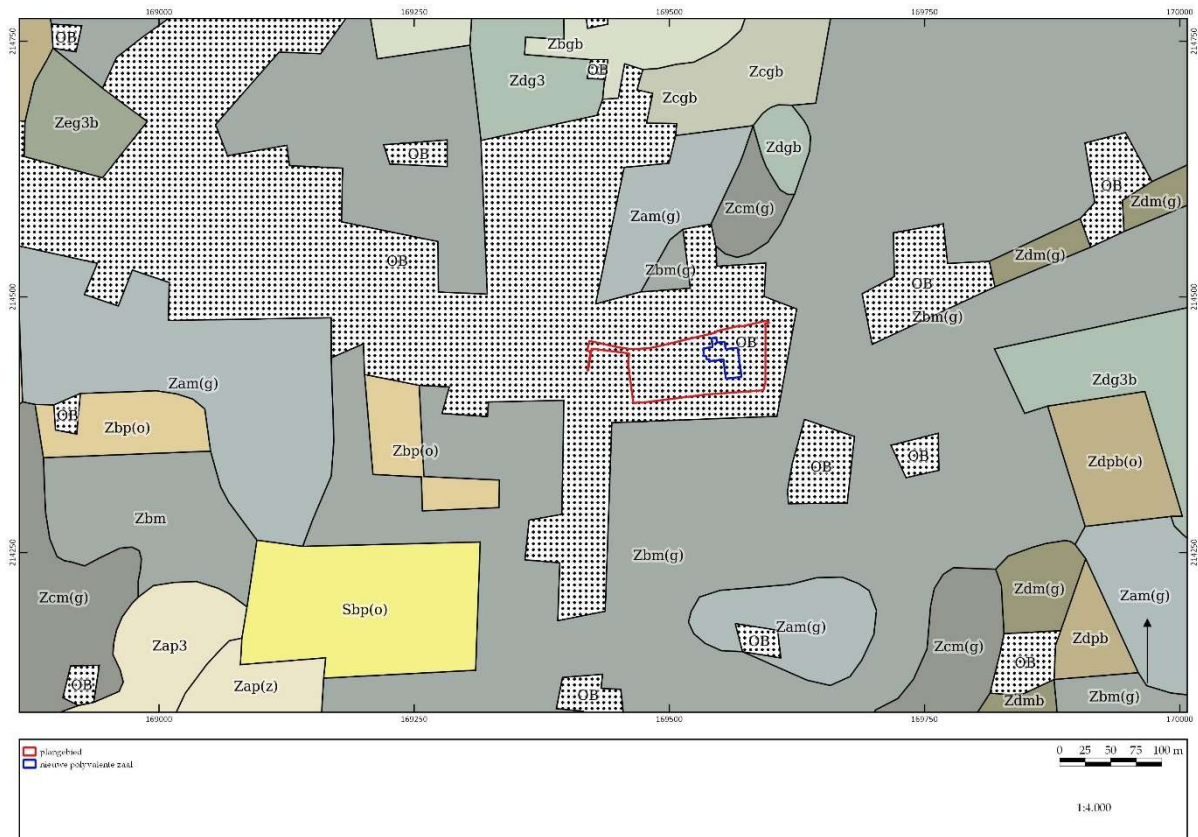
¹⁰ Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 19 november 2019 (<https://cai.onroerenderfgoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

2.3 Landschappelijk kader

Wanneer er gekeken wordt naar het digitale hoogtemodel van het plangebied valt op dat het perceel van de kerk ca. 80 cm hoger is gelegen dan het perceel van de pastorie. Het gaat hier om +14,20-14,40 m TAW ten opzichte van + 13,40-13,60 m TAW.¹²

¹² Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 15.

Vanaf de 18^e eeuw kunnen we beschikken over verschillende cartografische bronnen. Daarop is te zien dat het plangebied gedurende de gehele periode bebouwd was. Latere kaarten (en luchtfoto's) geven aan dat het gebruik van het terrein niet gewijzigd is ten opzichte van enkele decennia eerder.

Figuur 9. Uitsnede van de bodemkaart met aanduiding van het plangebied. © DOV/LARES

2.4 Archeologische verwachting

Het plangebied bevindt zich in het centrum van Halle en omvat de kerk, de kerkomgeving en de pastorie. Er is geweten dat binnen het plangebied bebouwing aanwezig was voor 1300. Deze bebouwing heeft een evolutie meegemaakt doorheen de geschiedenis. Dit is vast te stellen op basis van de historische kaarten en de recente luchtfoto's. Er kan gesteld worden dat het huidige centrum van Halle hier ontstond. Hierdoor is er een hoge verwachting naar het aantreffen van sporen uit de volle en late middeleeuwen, alsook uit de nieuwe tijd.¹³

¹³ Acke, Bracke & Fonteyn 2019, 31-32.

3 Onderzoeksoopdracht, methoden en technieken

3.1 Onderzoeksstrategie

Tijdens het bureauonderzoek is duidelijk geworden dat het niet mogelijk was om vast te stellen of er sprake was van een eventuele archeologische site, en wat de kenmerken en de bewaringstoestand hiervan zouden zijn. Wel kon ingeschat worden dat de impact van de werken van die aard zouden zijn dat zij een grote en onomkeerbare impact op dit mogelijke archeologische archief zouden hebben. Om die reden moest bijkomend vooronderzoek, in de vorm van proefsleuven, uitgevoerd worden.¹⁴

3.2 Onderzoeksvragen¹⁵

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek zijn verschillende onderzoeksvragen geformuleerd, waarop getracht moest worden antwoord te bieden.

- Hoe is de bodemopbouw?
- Hoe is het hoogteverschil tussen het perceel waarop de kerk is gelegen en het perceel van de pastorie te verklaren?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig?
- Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Hoeveel archeologische niveaus zijn te onderscheiden, en op welke diepte bevinden deze zich?
- Was er ook een kerkhof aanwezig ten noorden van de kerk?
- Indien menselijke begravingen worden aangetroffen: wat is de bewaringstoestand ervan? Op welke diepte manifesteren de graven zich? Kunnen deze gedateerd worden?
- Kan de locatie van de pastorie die in 1581 werd verwoest achterhaald worden?
- Wat is de aard van de bebouwing die op de 18^e - en 19^e -eeuwse kaarten wordt afgebeeld op de site?
- Zijn er eventueel restanten bewaard van middeleeuwse bewoning rond de toenmalige kapel of kerk?
- Zijn er sporen aanwezig die dateren van voor de bouw van de kapel?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Kan een behoud in situ verzekerd worden? Wat is de impact van de werken op de aangetroffen archeologische sporen?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan

¹⁴ Acke, Bracke & Fonteyn, 2019.

¹⁵ Acke & Bracke 2019, 6.

welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

3.3 Randvoorwaarden

Het terrein is toegankelijk, maar voor het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek moet de aanwezige verharding, bomen en beplanting verwijderd worden.

3.4 Puttenplan

3.4.1 Voorgestelde puttenplan in het programma van maatregelen

Het gehele plangebied dient te worden onderzocht middels proefsleuven en proefputten, zoals aangegeven in figuur 10. Het totale gebied dat verstoord zal worden, is 8.060 m² groot.

Alle proefsleuven zijn 1,8 à 2 m breed, tenzij lokaal een verbreding van de proefsleuf nodig is om sporen beter te kunnen interpreteren, dit in functie van het beantwoorden van de onderzoeksvragen. De lengte van de sleuven kan tijdens het veldwerk afwijken omwille van de lokale situatie op het terrein. Hierbij zal ten allen tijde worden geprobeerd zoveel mogelijk van het geplande oppervlak open te leggen, en indien mogelijk zal naar een alternatieve oplossing gezocht worden.

Figuur 10. Voorstel voor de ligging van de proefsleuven en proefputten.¹⁶

Er worden 11 sleuven voorzien. Er wordt in totaal 380 m² onderzocht, ofwel 4,7% van de totale oppervlakte van het plangebied. Gezien de spreiding van de werkputten wordt dit als voldoende ervaren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden en een correcte inschatting te maken van het archeologisch potentieel van het plangebied.¹⁷ Bij het onderzoek van de werkputten moet er rekening gehouden worden met de diepte van de geplande werken en de archeologische buffer van 20 cm dik. Er wordt eerder geopteerd voor een behoud in situ vanwege het hoog

¹⁶ Acke & Bracke 2019, 7.

¹⁷ Acke & Bracke 2019, 12.

archeologisch potentieel binnen het plangebied.¹⁸

Gezien de aard van de werken is het mogelijk om de werkputten gefaseerd aan te leggen.¹⁹

3.4.2 Uitgevoerde puttenplan

Vanuit de gemeente is de opdracht voor het uitvoeren van de geplande werken gefaseerd aanbesteed. Hierdoor was het niet mogelijk om het archeologische werk in één keer uit te voeren, maar moest een gedwongen fasering aangebracht worden.

In deze fase kan alleen de zone van de nieuwe polyvalente zaal worden onderzocht.

Figuur 11. Uitgevoerd puttenplan tijdens het veldwerk. ©LARES

Het uitgevoerde puttenplan is weergegeven in figuur 11. De oppervlakte van dit onderzoeksgebied is 749 m². Er zijn twee proefsleuven aangelegd. De ligging van de werkputten is tijdens het veldwerk verplaatst vanwege de aanwezigheid van bomen, verharding en beplanting (fig. 12). Aan werkput 1 is er een kleine uitbreiding toegevoegd, vanwege het aantreffen van sporen op het einde van de werkput. De bedoeling van deze uitbreiding is te achterhalen of er zich nog meer sporen in de bodem bevinden en of er sprake is van structuren, of om de aanwezige sporen beter te interpreteren. Er zijn geen kijkvensters aangelegd, vanwege de beperking door de aanwezigheid van verharding, bomen en beplanting. In totaal is ca. 75 m² opengelegd. Dit is echter voldoende om een correcte inschatting te maken van het archeologisch

¹⁸ Acke & Bracke 2019, 8.

¹⁹ Acke & Bracke 2019, 9.

potentieel van het gebied waar de nieuwe polyvalente zaal komt.

Figuur 12. Zicht op het onderzoeksterrein en de beplanting, bomen en verharding. ©LARES

3.5 Onderzoeksmethodiek tijdens het veldwerk

De proefsleuven zijn machinaal uitgegraven met een graafmachine met gladde bak. Deze bak heeft een afmeting van 1,80 m. De bodemhorizonten zijn laagsgewijs verwijderd, waarbij de grond steeds is afgezocht naar vondsten. Hierbij zijn enkele vondsten aangetroffen die verder besproken zullen worden in hoofdstuk 6.

Spoornummers zijn uitgedeeld aan alle zichtbare sporen, dat wil zeggen aan menselijke lagen, natuurlijke lagen, beddenbouw, paalkuilen, een greppel, een recente verstoring en natuurlijke sporen. In totaal zijn 23 sporen aangetroffen die verder besproken zullen worden in hoofdstuk 5.

Profielputten zijn aangelegd in de beide werkputten. De profielputten zijn zo aangelegd dat ze een goed inzicht geven in de bodemopbouw op de verschillende delen van het terrein.

De putprofielen zijn 1 m breed en zijn gegraven tot ca. 30 cm in de C-horizont. Op deze manier kan de lokale bodemopbouw goed worden vastgelegd. De verspreiding van de profielen geeft een goed overzicht van de bodemopbouw op het terrein. De profielen zijn gefotografeerd en getekend op schaal 1:20. De ligging van de putprofielen is weergegeven in figuur 14.

De sleufwanden, het vlak, de sporen, vlakhoogtes en de locatie van de bodemprofielen zijn met een GPS ingemeten. Hoogtematen zijn genomen om de 5 m en worden weergegeven in TAW (Tweede Algemene Waterpassing). Alle data zijn ingevoerd in een opgravingsdatabase, waarbij rekening is gehouden met de vereisten die in de CGP zijn vastgelegd.

De vlakken van de proefsleuven zijn gefotografeerd, waarbij ervoor is gezorgd dat er enige overlap is. Ook de individuele sporen zijn gefotografeerd in het vlak (detailfoto's), en indien ze gecoupeerd werden is ook de coupe gefotografeerd. Vervolgens is de coupe getekend op schaal 1:20.

Vondsten zijn ingezameld per spoor. Monsters (stalen) zijn vanwege het ontbreken van sporen, waarvan de vulling zich hiertoe leent, niet genomen. Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie waren in deze dan ook niet aan de orde.

3.6 Onderzoeksmethodiek tijdens de uitwerking

Tijdens de uitwerking zijn alle aangetroffen sporen beschreven. Hiervan is de weerslag te vinden in hoofdstuk 5. Alle bodemprofielen zijn geïnterpreteerd, de weerslag hiervan is te vinden in hoofdstuk 4. Dit alles heeft geleid tot een conclusie over de vindplaats en een advies voor vervolgonderzoek in het programma van maatregelen.

4 Landschappelijke ligging en bodemopbouw

4.1 Landschappelijke ligging

Tijdens de bureaustudie zijn de geologische en hydrografische situering, het grondgebruik en de ligging op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen reeds grondig beschreven. Dit zal hier niet meer herhaald worden, het volstaat hiernaar te verwijzen.²⁰

4.2 Bodemopbouw

In totaal zijn twee profielen aangelegd en beschreven. Hierbij is telkens een 1m-sectie opgenomen, en dit tot ca. 30 cm in de C-horizont. Op figuur 14 is de locatie van de profielen weergegeven.

Het eerste profiel (P1) bevindt zich in werkput 1 en is tot ca. 150 cm -mV uitgegraven (fig. 13 en 14). Het profiel vertoont een A/C-opeenvolging dat voorafgegaan wordt door twee opgebrachte lagen. Deze opgebrachte lagen zijn opgebouwd uit een donkerbruine zandbodem met gele vlekken. Deze lagen bevatten weinig tot veel baksteen brokken. De begraven Aap-horizont, of het akkerdek, bestaat uit een donkerbruine homogene zandbodem. Deze wordt opgevolgd door een donkergele C-horizont met oranje gleyvlekken.

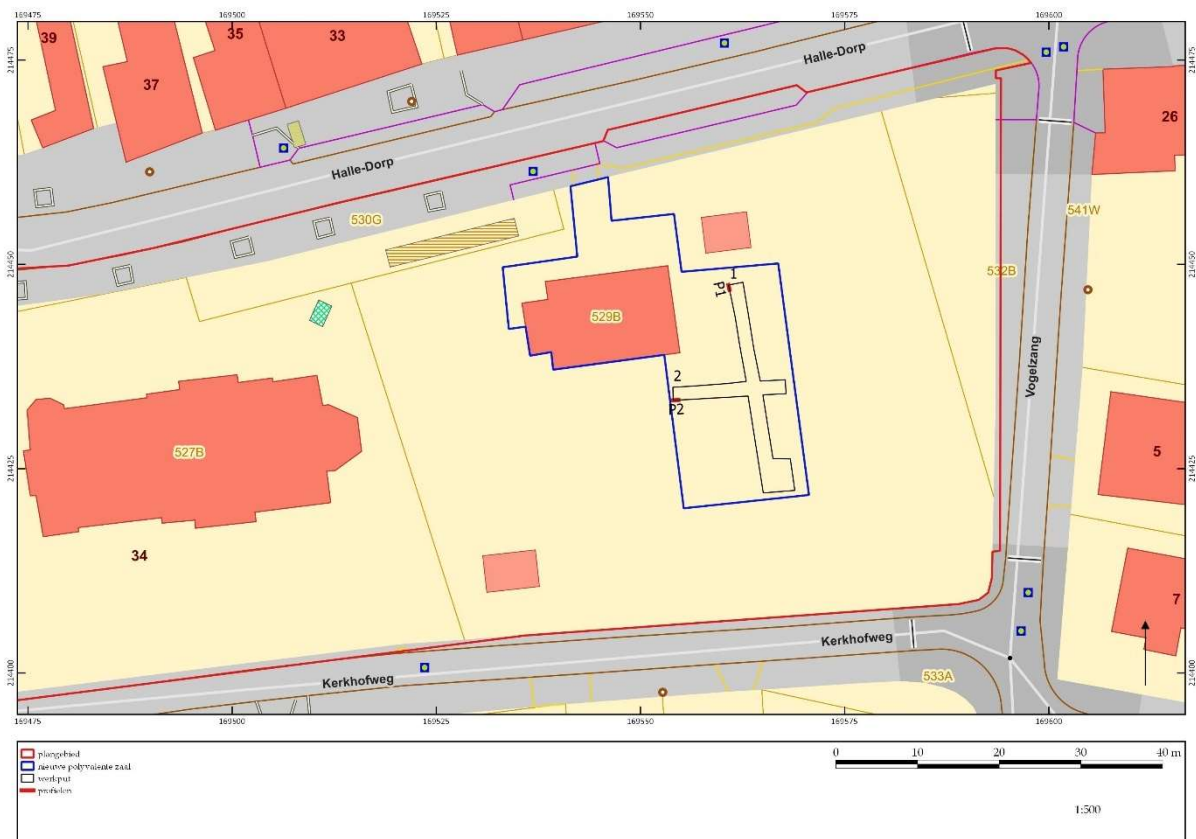
horizont	diepte (cm)	beschrijving	interpretatie
Opg1	0-50	donkerbruin met gele vlekken, heterogeen matig vast zand, baksteen aanwezig	opgebrachte laag
Opg2	50-60	donkerbruin met gele vlekken, heterogeen matig vast zand, veel baksteen aanwezig	opgebrachte laag
Aapb	60-110	donkerbruin, homogeen matig vast zand, baksteen spikkels	begraven akkerdek
Cg	110-150	donkergeel met oranje gleyvlekken, heterogeen matig vast zand	C-horizont met gleyvlekken

Tabel 1. Beschrijving van de opeenvolgende bodemlagen in profiel P1.

Figuur 13. Referentieprofiel P1, werkput 1. ©LARES

²⁰ Acke, Bracke & Fonteyn, 2019.

Figuur 14. Locatie van de geregistreerde bodemprofielen. ©LARES

Het tweede profiel (P2) bevindt zich in werkput 2 en is tot ca. 130 cm -mV uitgegraven (fig. 14 en 15). Het profiel vertoont een A/C-opeenvolging. De bodemopbouw van dit profiel bestaat uit twee opeenvolgende akkerlagen. De eerste Aap-horizont is opgebouwd uit een donkerbruine homogene zandbodem met houtskoolspikkels. Deze wordt opgevolgd door een tweede Aa-horizont, de oude akkerlaag. Deze is opgebouwd uit een donkergrijze zandbodem met bruine vlekken. De laag wordt opgevolgd door een gebioturbeerde overgangslaag van de A-horizont naar de C-horizont, namelijk een A/C-horizont. Deze is opgebouwd uit een donkergrijze zandbodem met gele vlekken. De A/C-horizont wordt opgevolgd door een donkergele C-horizont met oranje gleyvlekken.

horizont	diepte (cm)	beschrijving	interpretatie
Aap1	0-80	donkerbruin, homogeen matig vast zand, houtskool spikkels	bouwvoor, akkerdek
Aa	80-100	donkergrijs met bruine vlekken, heterogeen matig vast zand	oude akkerlaag
A/C	100-110	donkergrijs met gele vlekken, heterogeen matig vast zand	gebioturbeerde overgangslaag
Cg	110-130	donkergeel met oranje gleyvlekken, heterogeen matig vast zand	C-horizont met gleyvlekken

Tabel 2. Beschrijving van de opeenvolgende bodemlagen in profiel P2.

Figuur 15. Profiel P2, werkput 2. ©LARES

veldspoornummer	bodemkundige interpretatie
S1	opgebrachte laag
S2	opgebrachte laag
S3	Aapb-horizont
S4	Cg-horizont
S9	Aap-horizont
S10	Aa-horizont
S11	A/C-horizont

Tabel 3. Concordantietabel: uitgedeelde spoornummers aan natuurlijke lagen vs. interpretatie.

5 Sporen en structuren

Tijdens het onderzoek zijn 23 sporen aangetroffen, waaronder negen paalkuilen, één greppel, één zone van beddenbouw, één recente verstoringen, vier natuurlijke sporen, zes menselijke lagen en één natuurlijke laag (fig. 19-21).

Bij het aanleggen van de proefsleuven zijn geen complete structuren zoals plattegronden van gebouwen of bijgebouwen aangetroffen. Er is enkel in één spoor diagnostisch materiaal, namelijk een randscherf, gevonden. Voor de andere sporen ontbreekt diagnostisch materiaal (randscherven, scherven met versiering of een periode-specifieke wandafwerking). Hierdoor kan geen nauwkeurige datering gegeven worden voor deze sporen. De sporen worden op figuur 20 per categorie (paalkuil, greppel, beddenbouw, verstoring en natuurlijk) weergegeven en verder in het hoofdstuk kort besproken.

Het dateren van sporen gebeurt over het algemeen door middel van vondsten (met name scherven van aardewerk) en relatieve dateringen op basis van onderlinge oversnijdingen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek is slechts één vondstnummer uitgedeeld, deze vondsten zijn afkomstig uit de vulling van een spoor. Oversnijdingen van sporen komen niet veel voor. Om deze reden is het in dit stadium van het archeologisch onderzoek door middel van proefsleuven niet evident om de aangetroffen sporen aan een periode toe te schrijven.

Zonder vondsten of op basis van maar enkele vondsten zijn de enige hulpmiddelen die hiervoor beschikbaar zijn de kleur, textuur en aflijning van het spoor zelf. Sporen van hoge ouderdom (metaaltijden, Romeinse tijd) zijn over het algemeen wat vager van kleur en hebben geen scherpe aflijning ten opzichte van de omringende bodem. Dit komt door de bioturbatie die zich gedurende eeuwen in de bodem afgespeeld heeft. Sporen van jongere ouderdom hebben minder te lijden gehad onder deze postdepositionele bodemprocessen, waardoor hun kleur beter bewaard is en de aflijning scherper is. Deze algemene vaststelling kan echter niet zonder meer op alle sporen worden toegepast: sporen waar bijvoorbeeld grote hoeveelheden houtskool in zitten, hebben een zeer duidelijke kleur ten opzichte van de omringende bodem maar kunnen toch een zeer hoge ouderdom hebben.

De aangetroffen sporen kunnen bijgevolg ingedeeld worden in de sporen met een onbepaalde datering en sporen uit de nieuwe/nieuwste tijd.

5.1 Onbepaalde datering

De meeste sporen die zijn aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek kunnen niet gedateerd worden vanwege het ontbreken van vondstmateriaal. Het gaat hier voornamelijk om paalsporen (S12, 14, 15, 17, 19, 20, 22 en 23). Deze paalkuilen zijn voornamelijk ovaal tot rond van vorm en hebben over het algemeen een donkerbruine vulling met al dan niet grijze vlekken. Ze hebben een vrij duidelijke aflijning in het vlak (fig. 16, 17 en 19-21). Bij het couperen van paalkuil S19 is er een paalkern aangetroffen (fig. 16). De functie van deze paalkuilen is onduidelijk.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is er ook één greppel (S21) teruggevonden met een zuidwest-noordoost oriëntatie. Deze heeft een duidelijke aflijning in het vlak en heeft een homogene donkerbruine vulling (fig. 18-21). De functie van deze greppel is onduidelijk.

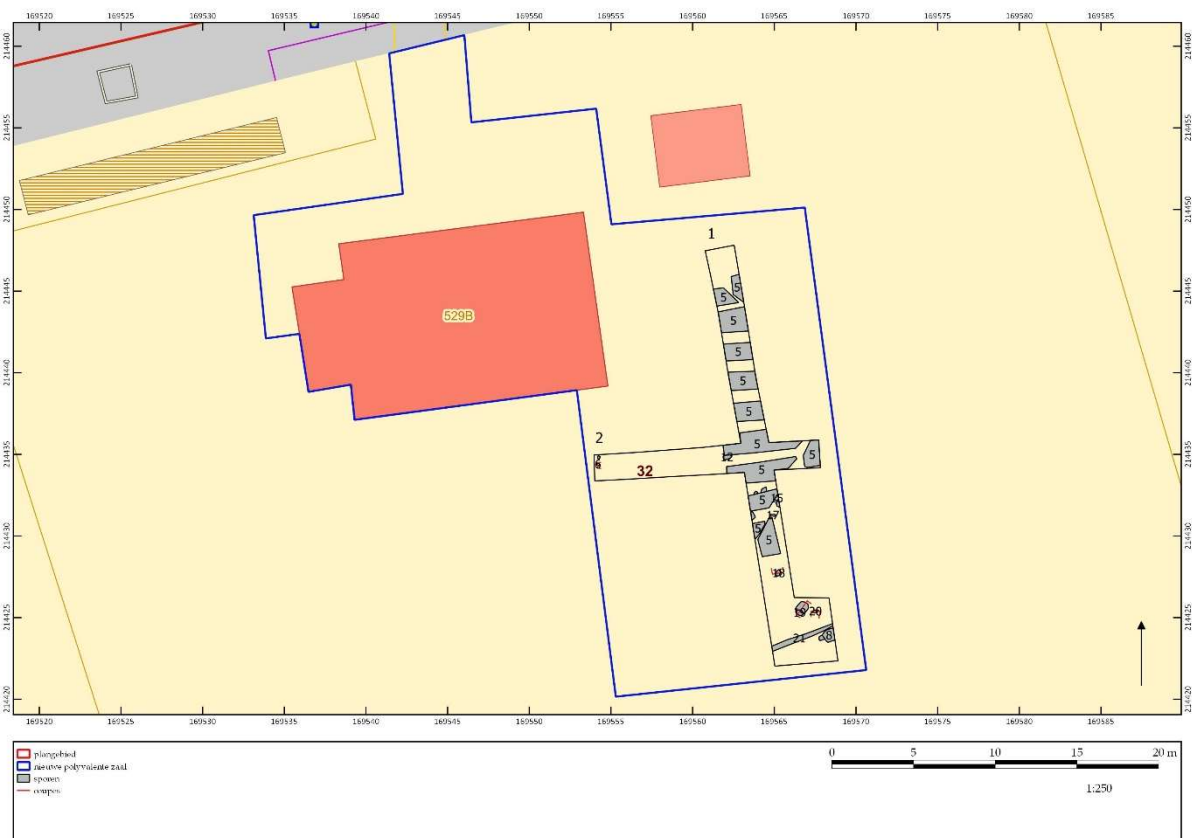
Figuur 16. Paalkuil S19, werkput 1. © LARES

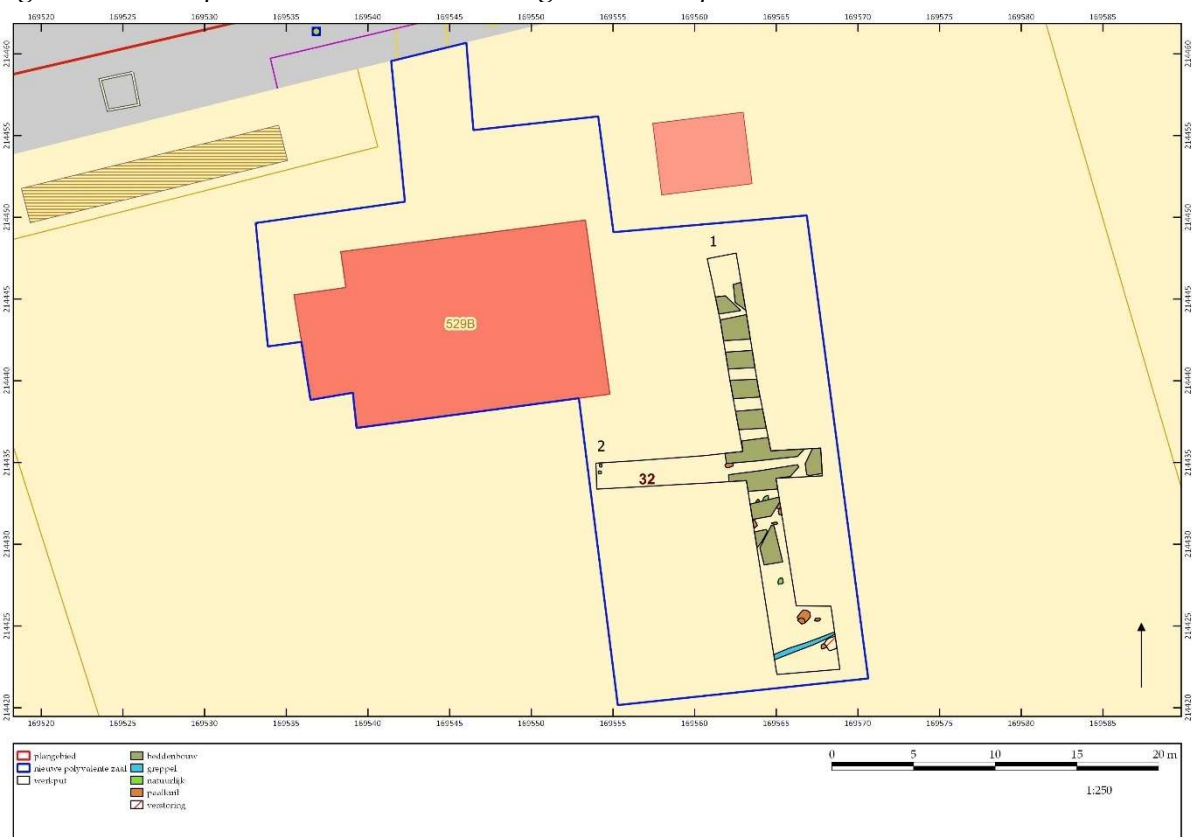
Figuur 17. Paalkuil S20, werkput 1. © LARES

Figuur 18. Greppel S21, werkput 1. © LARES

Figuur 19. Allesporenkaart met aanduiding van de coupes. ©LARES

Figuur 20. Detail van de allesporenkaart met aanduiding van de type sporen. ©LARES

hiervan kan deze paalkuil gedateerd worden in de nieuwe/nieuwste tijd. De functie van deze paalkuil is onduidelijk.

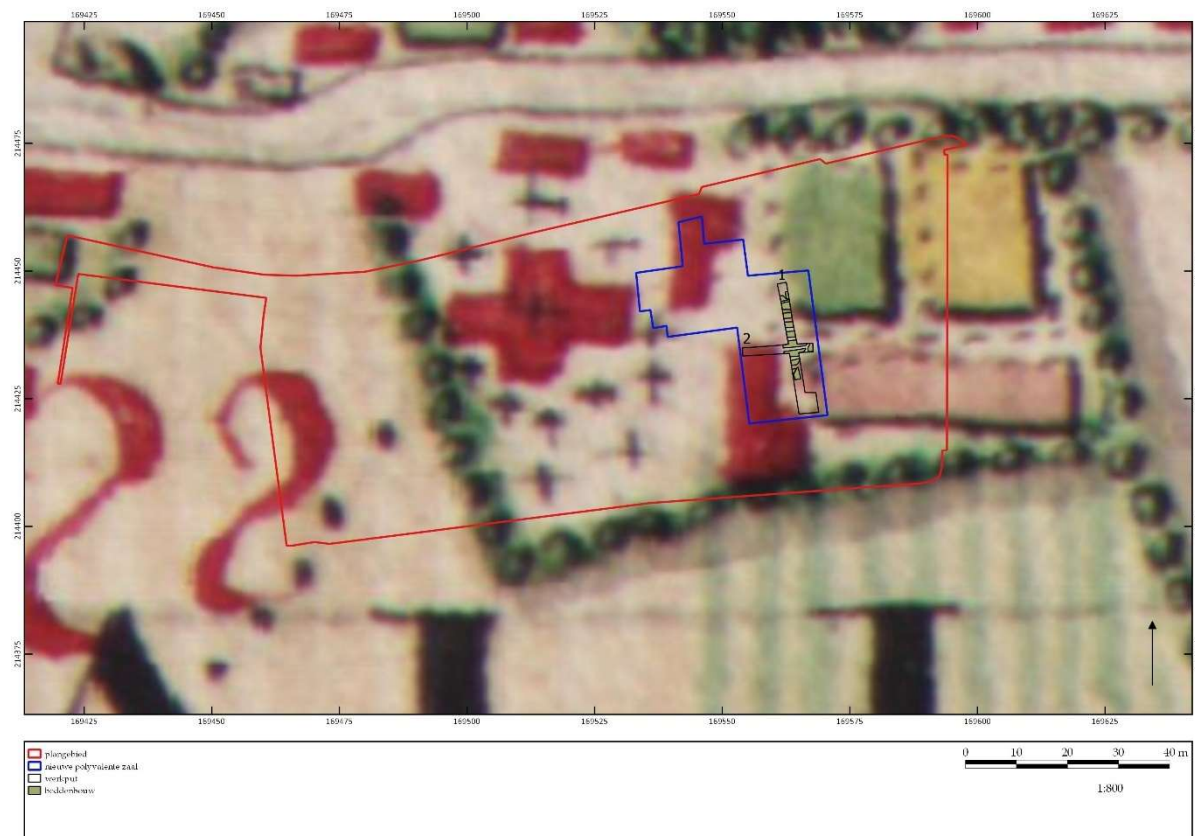
Figuur 22. Beddenbouw S5, werkput 1. ©LARES

Figuur 23. Paalkuil S16, werkput 1. ©LARES

Figuur 24. Alle vondstenkaart. ©LARES

Figuur 25. Projectie van de beddenbouw op de Ferrariskaart. ©LARES

5.3 Recente verstoringen

Op het terrein is één verstoring gekarteerd (fig. 19-21 en 26). Op basis van de vulling en de scherpe begrenzing is het duidelijk dat het om een recente verstoring gaat. Deze heeft verder geen informatiewaarde en is bijgevolg niet verder onderzocht.

Figuur 26. Verstoring S8 (boven op foto) en paalkuil S22 (onder op foto), werkput 1. ©LARES

5.4 Natuurlijke sporen

Verspreid over de werkputten bevonden zich ook enkele natuurlijke sporen, namelijk S6, 7, 13 en 18 (fig. 20 en 27). Er is een coupe gezet op S6 en S18 om na te gaan of het om een natuurlijk spoor of een paalkuil gaat. Uit de coupes blijkt dat de sporen als natuurlijk kunnen worden geïdentificeerd. Op basis van een gelijkaardige vulling zijn S7 en S13 geïdentificeerd als natuurlijke sporen en zijn deze niet verder onderzocht.

Figuur 27. Natuurlijke sporen S6 en 7, werkput 2. ©LARES

6 Vondsten en monsters

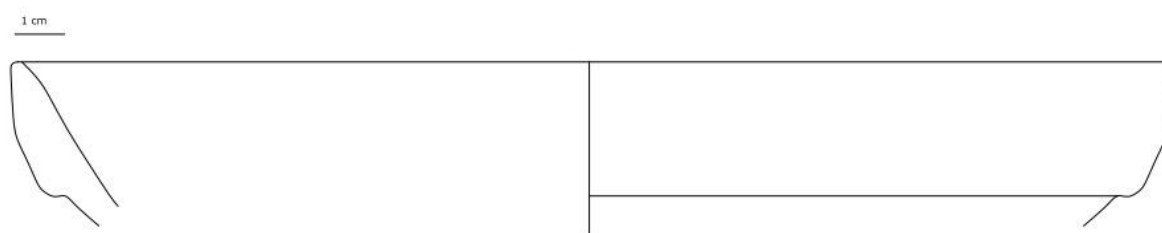
In totaal is er maar één vondstnummers uitgedeeld aan vondsten aangetroffen in de vulling van de beddenbouw (S5) (fig. 24).

categorie	subcategorie	aantal
aardewerk	steengoed, bodemfragment	1
aardewerk	grijs aardewerk, randfragment	1
totaal		2

Tabel 4. Overzicht van de vondstcategorieën.

De twee scherven die zijn aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn beide gedraaid aardewerk. Het gaat om een bodemfragment uit steengoed met zoutglazuur. De scherf wordt gedateerd in de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd.

De tweede scherf is een randfragment uit grijs aardewerk (fig. 28). Het gaat hier om een teil die gelijk op het type L57A. De scherf heeft een brede bandvormige rand met afgeronde top.²² Op basis hiervan kan deze scherf gedateerd worden in de late middeleeuwen, van 1300-1450.²³ Vanuit het historisch onderzoek is geweten dat bebouwing aanwezig was voor 1300 binnen het plangebied. Deze vondstcontext is echter aangetroffen in de beddenbouw (S5). Dit is een landbouwtechniek waarbij kweekbedden aangelegd worden waardoor een micro reliëf ontstaat van evenwijdig lopende ruggen. Deze beddenbouw kan op basis van de Ferrariskaart (1777) in verband gebracht worden met de afgebeelde (moes)tuin van de pastorie. De beddenbouw wordt dan op basis van de vulling en aflijning van het spoor en de Ferrariskaart gedateerd in de nieuwe tijd. Het bodemfragment uit steengoed bevestigt deze datering. Het randfragment uit grijs aardewerk kan bij het aanleggen van de beddenbouw in het spoor terecht zijn gekomen en is dus eerder als intrusief te beschouwen.

Figuur 28. Randfragment van een teil uit grijs aardewerk. ©LARES

Monsters (stalen) zijn vanwege het ontbreken van sporen, waarvan de vulling zich hiertoe leent, niet genomen. Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie waren in deze dan ook niet aan de orde.

²² De Groote 2014, 122.

²³ De Groote 2014, 262.

7 Conclusie en aanbevelingen

Teneinde een bekrachtigde archeologienota toe te kunnen voegen aan de vergunningsaanvraag voor de geplande werken te Halle-Dorp, Halle (Zoersel) was reeds een bureaustudie uitgevoerd, waaruit gebleken was dat de archeologische potentie voor dit terrein hoog was voor het aantreffen van sporen uit de volle en late middeleeuwen, alsook sporen uit de nieuwe tijd. In het voortraject was het niet mogelijk verder archeologisch onderzoek uit te voeren, waardoor dit in een uitgesteld traject gedaan zou moeten worden. Dit gebeurt in (minstens) twee fasen. Deze nota heeft betrekking op het archeologisch onderzoek ten gevolge van de geplande werken ter hoogte van de pastorijswoning. Het graven van de proefsleuven is uitgevoerd op 19 mei 2021, om dit archeologisch potentieel aan te tonen dan wel te ontkrachten. Op basis van het assessment van de resultaten is een inschatting gemaakt van het potentieel voor kennisvermeerdering van het terrein, waarna een advies over de te nemen vervolgstap kan geformuleerd worden.

7.1 Analyse

Op basis van het reeds uitgevoerde bureauonderzoek bleek dat het terrein een hoge archeologische potentie had naar het aantreffen van sporen uit de volle en late middeleeuwen, alsook sporen uit de nieuwe tijd. Uit de resultaten van het proefsleuvenonderzoek dat uitgevoerd is, is gebleken dat deze potentie naar beneden bijgesteld moet worden voor het gebied waar de nieuwe polyvalente zaal komt. Voor het andere deel van het projectgebied worden hier nog geen uitspraken gedaan – hier moet in de toekomst nog verder onderzoek gebeuren.

Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat op het terrein archeologische sporen in de bodem aanwezig zijn. Door het ontbreken van diagnostisch materiaal kunnen de meeste sporen echter niet gedateerd worden. Het gaat hier om acht paalsporen die voornamelijk ovaal tot rond van vorm zijn en hebben over het algemeen een (donker)bruine vulling met al dan niet grijze vlekken. Ze hebben een vrij duidelijke aflijning in het vlak en bij het couperen van paalkuil S19 is er een paalkern aangetroffen. Er is ook één greppel aangetroffen waarvan de datering onbepaald is. Deze greppel heeft een zuidwest-noordoost oriëntatie. De greppel toont een duidelijke aflijning in het vlak en heeft een homogene donkerbruine vulling. De functie van de paalkuilen en de greppel is onduidelijk.

Deze sporen kunnen niet gedateerd worden maar hun duidelijke aflijning in het vlak en in de coupe laat vermoeden dat zij waarschijnlijk in de nieuwe tijd thuishoren. Er is geen structuur herkend in de sporen en ook de uitbreiding van de proefsleuf heeft geen structuren opgeleverd.

Enkel de aangetroffen beddenbouw en paalkuil (S16) kunnen gedateerd worden. De beddenbouw heeft een donkerbruine vulling en een duidelijke en scherpe aflijning in het vlak. De oriëntatie van deze beddenbouw is voornamelijk west-oost. Er is gepeild naar de diepte van deze beddenbouw en deze bedraagt nog minstens ca. 50 cm onder het aangelegde archeologisch vlak. De beddenbouw kan in verband gebracht worden met de (moes)tuin die wordt weergegeven op de kaart van Ferraris (1777). Dit in

combinatie met het aangetroffen vondstmateriaal, de aard van de vulling en duidelijke en scherpe aflijning van het spoor dateert de beddenbouw in de nieuwe tijd. Verder is er nog een paalkuil (S16) aangetroffen met een ovale vorm, donkerbruin homogene vulling en een scherpe aflijning in het vlak. Op basis hiervan kan deze paalkuil gedateerd worden in de nieuwe/nieuwste tijd. De functie van de paalkuil is onduidelijk.

De aanwezige sporen tonen aan dat op het terrein archeologische resten aanwezig zijn van een bewonings- of gebruiksfase. Echter door de aanwezigheid van de beddenbouw die verspreid voorkomt over de beide werkputten en een diepte heeft van nog minstens 50 cm onder het aangelegde archeologisch vlak, kan er gesteld worden dat deze de bodem verstoord heeft. Hierdoor kan er geconcludeerd worden dat het merendeel van de sporen die wijzen op een oudere bewonings- of gebruiksfase van het terrein, verdwenen zijn. De sporen die wel zijn gevonden, kunnen niet aan een structuur gerelateerd worden en leveren bijgevolg weinig archeologische kennisvermeerdering op.

7.2 Conclusie

Op basis van het bureauonderzoek en de resultaten van het proefsleuvenonderzoek kunnen enkele conclusies getrokken worden met betrekking tot het plangebied en de archeologische potentie. Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat er archeologische sporen in de bodem aanwezig zijn. Door het ontbreken van diagnostisch materiaal kunnen de meeste sporen niet gedateerd worden. Het gaat hier om acht paalkuilen en één greppel, waarvan ook de functie onduidelijk is. De scherpe aflijning laten echter een datering in de nieuwe tijd vermoeden.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is beddenbouw aangetroffen, waarin vondsten zijn teruggevonden. Op basis van de aangetroffen vondsten, de vulling en aflijning van het spoor en de projectie op de Ferrariskaart kan er gesteld worden dat deze beddenbouw gedateerd wordt in de nieuwe tijd. Verder is er nog een paalkuil (S16) aangetroffen die gedateerd kan worden in de nieuwe/nieuwste tijd. De functie van deze paalkuil is echter onduidelijk.

De aanwezige sporen tonen aan dat op het terrein archeologische resten aanwezig zijn van een bewonings- of gebruiksfase. Echter door de duidelijk aanwezigheid van de beddenbouw die verspreid voorkomt over de beide werkputten en een diepte heeft van ca. 50 cm, kan er gesteld worden dat deze de bodem verstoord heeft. Hierdoor kan er geconcludeerd worden dat het merendeel van de sporen die wijzen op een bewonings- of gebruiksfase van het terrein, verdwenen zijn. De nog aangetroffen sporen leveren geen kenniswinst op.

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek kan geconcludeerd worden dat er zich binnen de grenzen van het plangebied geen behoudenswaardige archeologische site bevindt op de plaats waar de nieuwe polyvalente zaal komt.

Echter uit het bureauonderzoek wordt een hoog archeologisch potentieel gesteld voor het gehele plangebied naar het aantreffen van sporen uit de volle en late middeleeuwen, alsook sporen uit de nieuwe tijd. Dit betekent dat de rest van het plangebied nog onderzocht moet worden in de vorm van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek om die potentie te valideren.

7.3 Aanbevelingen

Aangezien er geen behoudenswaardige archeologische site is aangetroffen, die door de geplande werkzaamheden verstoord zal worden, hoeft er geen bijkomend archeologisch onderzoek meer uitgevoerd te worden in de zone waar de nieuwe polyvalente zaal wordt gebouwd. Er wordt geadviseerd om dit deel van het terrein vrij te geven voor de geplande ontwikkelingen.

Echter op basis van het bureauonderzoek blijkt dat er een hoog archeologisch potentieel wordt opgesteld voor het ganse plangebied naar het aantreffen van sporen uit de volle en late middeleeuwen, alsook sporen uit de nieuwe tijd. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat de rest van het plangebied nog onderzocht moet worden in de vorm van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek.

Literatuur

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>
<https://cai.onroerenderfgoed.be>
<http://www.geopunt.be/>

Geraadpleegde literatuur

Acke, B., M. Bracke & P. Fonteyn, 2019: Archeologienota kerkomgeving. Programma van Maatregelen, *Acke & Bracke bvba* 2019.096.

Acke, B., M. Bracke & P. Fonteyn, 2019: Archeologienota kerkomgeving. Verslag van Resultaten, *Acke & Bracke bvba* 2019.096.

Bastiaens, J. & J.M. Van Mourik, 1994: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het plaggenlandbouwareaal, *Historisch Geografisch Tijdschrift* 12/3, 81-90.

De Groote, K., 2014: 'Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw). Deel 1', *Relicta Monografieën* 1, Brussel.

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel/afbeelding
2021E205	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	nvt	1:1.500	mei 2021
2021E205	2	inplantingsplan	nieuwe toestand	nvt	1:1.200	mei 2021
2021E205	3	ontwerpplan	ontwerpplan nieuwe toestand	nvt	1:1.200	2019
2021E205	4	grondplan	grondplan gelijkvloers	nvt	1/100 cm	2019
2021E205	5	grondplan	grondplan kelder	nvt	1/100 cm	2019
2021E205	6	doorsnede	doorsnede nieuwe toestand	nvt	1/100 cm	2019
2021E205	7	doorsnede	doorsnede nieuwe toestand	nvt	1/100 cm	2019
2021E205	8	archeologische kaart	overzicht van de bekende archeologische vindplaatsen	nvt	1:8.000	mei 2021
2021E205	9	bodemkaart	uitsnede bodemkaart met aanduiding plangebied	nvt	1:4.000	mei 2021
2021E205	10	puttenplan	voorstel puttenplan uit de AN	nvt	onbekend	2019
2021E205	11	puttenplan	uitgevoerd puttenplan tijdens het veldwerk	nvt	1:1.000	mei 2021
2021E205	12	foto	Zicht op het onderzoeksterrein en de aanwezige beplanting, bomen en verharding	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	13	foto	referentieprofiel P1, werkput 1	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	14	archeologische kaart	locatie van de geregistreerde bodemprofielen	nvt	1:5000	mei 2021
2021E205	15	foto	referentieprofiel P2, werkput 2	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	16	foto	paalkuil S19, werkput 1	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	17	foto	paalkuil S20, werkput 1	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	18	foto	greppel S21, werkput 1	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	19	archeologische kaart	allesporenkaart met aanduiding van de coupes	nvt	1:250	mei 2021
2021E205	20	archeologische kaart	detail van de allesporenkaart met aanduiding van de type sporen	nvt	1:250	mei 2021
2021E205	21	archeologische kaart	detail van de allesporenkaart op basis van datering	nvt	1:250	mei 2021
2021E205	22	foto	beddenbouw S5, werkput 1	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	23	foto	paalkuil S16, werkput 1	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	24	archeologische kaart	alle vondstenkaart	nvt	1:250	mei 2021
2021E205	25	historische kaart	projectie van de beddenbouw op de Ferrariskaart	nvt	1:800	mei 2021
2021E205	26	foto	verstoring S8 en paalkuil S16, werkput 1	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	27	foto	natuurlijke sporen S6 en 7, werkput 2	nvt	nvt	19 mei 2021
2021E205	28	vondsttekening	Vondsttekening van een randscherf van een teil uit grijs aardewerk	nvt	1:1	19 mei 2021

Lijst van bijlagen

projectcode	bijlagenr.	omschrijving	schaal	datum van aanmaak
2021E205	1	shapefile van de contouren van de proefsleuven		21/05/2021
2021E205	2	proefsleuvenkaart met ligging van absolute hoogtes van het vlak/sporen	1:250	21/05/2021
2021E205	3	sporenlijst		21/05/2021
2021E205	4	fotolijst		21/05/2021
2021E205	5	vondstenlijst		21/05/2021
2021E205	6	tekeningenlijst		21/05/2021

Niet van toepassing in bijlagen:

- Lijst van plannen en tekeningen: zie lijst van figuren
- Stalenlijst
- Skeletformulieren
- Conservatierapport
- Resultaten van aardkundige en natuurwetenschappelijke analyses (ruwe data)